to which we called attention some months ago. The publishers of both of these books are the same, namely the Abingdon Press, 150 Fifth Avenue, New-York, and it is rather interesting to notice that both of such books, again stressing the sovereignty of God, are brought out by the publishing house of the Methodist Episcopal Church of our nation". (Missionary Monthly, September, 1936).

Nu meen ik dat het al meermalen duidelijk door gereformeerde theologen is bewezen dat het grondmotief van Barths theologie de gereformeerde souvereiniteitsgedachte niet kan dulden. (Zie bv. Dr G. C. Berkouwer, Karl Barth, p. 75ff.). Trouwens, de souvereiniteit Gods, waarvan Homrighausen spreekt, wordt nominalistisch ten koste van Gods eigen „gegevene" openbaring gehandhaafd. Homrighausen heeft evenals Barth zijn „berühmter Vorbehalt" waardoor hij God zoekt te beschutten tegen diens eigen woordopenbaring. Het woord souvereiniteit wordt door Homrighausen wel gebezigd maar aan de gereformeerde souvereiniteitsgedachte is zijn hoek ten eenenmale gespeend.

* * *

Zal de Presbyterian Church U.S.A., de kerk, die het beheer over Princeton heeft, zich het binnenloodsen van Barth onder gereformeerde vlag zoomaar laten welgevallen? Dr V. Hepp meent van niet. Ik meen van wel.

In „Credo" van 24 December 1937 schrijft Dr Hepp als volgt:

„Ook de Vereenigde Staten van Noord-Amerika worden door een invasie van het Barthianisme bedreigd. Buitenlandsche Barthianen hielden er voorlezingen. Aan het Seminarie te Princeton, waar de onverdacht-gereformeerde Dr C. W. Hodge is opgevolgd door Dr Fred. Bronkema, een dogmaticus van Gereformeerde origine, is tijdelijk verbonden Dr Piper, een Duitsch vluchteling, die er het Barthianisme propageert en daarvoor ook belangstelling weet te wekken. Amerikaansche bladen verklaren dit laatste hieruit, dat het Barthianisme tot God en tot de Schrift — het biblicisme vond in Amerika steeds sympathie — terugleidt. Nu ben ik voor Amerika niet het bangst. Daar, waar het Barthianisme aan de deur klopt, zijn de Gereformeerde leer en theologie wel zóó stevig gefundeerd, dat men de schokken zal kunnen doorstaan. Onze Gereformeerde broeders, zoowel in de Christelijke Gereformeerde Kerk als in de Gereformeerde Kerk van Noord-Amerika (de vroegere Dutch Reformed Church) en de Presbyteriaansche kerk zullen stellig niet nalaten te opponeeren, dat de God van Barth niet is de God, zooals Hij zich in de Schrift heeft geopenbaard en dat de Schrift van Barth niet is de onfeilbare Schrift, gelijk die door den Heiligen Geest is ingegeven. Daarom geloof ik, dat wij ons over de Gereformeerden in Amerika geen zorgen behoeven te scheppen."

Tegenover dit oordeel van Dr Hepp meen ik te moeten wijzen op het feit dat de Presbyteriaansche kerk reeds officiëel het modernisme heeft gehuldigd. Sedert 1923 zijn de „Auburn Affirmationisten", loochenaars onder meer van het borgtochtelijk lijden van Christus, niet alleen geduld maar geëerd. Toen in 1929 twee van deze Affirmationisten plaats kregen in het bestuur van Princeton, is dit officiëel door de kerk goedgekeurd. En hierbij heeft de Presbyteriaansche kerk het niet gelaten. De modernisten heeft zij welkom geheeten en de gereformeerden, als Machen en anderen, heeft zij uitgedreven. Alleen hij die meent dat Barthianisme en Calvinisme zoo ongeveer hetzelfde zijn, kan verwachten dat de Presbyteriaansche kerk het Barthianisme niet met open armen zal ontvangen.

Feitelijk is er dan ook geen zweem van protest tegen den invoer van Barth te Princeton gehoord. Eer het tegendeel. De „Presbyterian", een „orthodox" weekblad, heeft verleden herfst drie artikelen gepubliceerd waarin beweerd werd dat het Barthianisme bijna in alles met de oude gereformeerde leer overeenstemt. En van Dr Craig, van wien men, zoo van iemand, protest zou mogen verwachten, heb ik boven reeds gesproken.

En waarom ook zou het Barthianisme niet met open armen in de Presbyteriaansche kerk worden ontvangen? De gereformeerde leer is in die kerk al lang niet meer grondig onderwezen. Daarbij heeft de bijbelcritiek haar werk gedaan. Toch eert men de gereformeerde traditie. Hoe verlokkelijk dan een theologie als die van Barth! Men kan dan conservatief zijn, en ook gereformeerd heeten, terwijl men ondertusschen in vrede kan leven met de modernistische broeders, die de bijbelcritiek aanvaarden en het met de feiten der heilsgeschiedenis niet al te nauw nemen. Ook behoeft men, als men het Barthianisme huldigt, de kerkelijke muren niet al te hoog op te trekken. In de souvereiniteitsgedachte van het Barthianisme kunnen methodisten en Presbyterianen immers elkander vinden. Dr Lewis en Dr Homrighausen zijn het ja roerend eens op dit punt. Door Barth hebben methodisten en gereformeerden elkaar gevonden en reizen arm in arm naar Oxford en Edinburgh, terwijl Barth zelf zijn boekje „The Church and the Churches" tegen Edinburgh schrijft.

C. VAN TIL.

PERSSCHOUW

Eenzijdig of tweezijdig. (II.)

Onze lezers herinneren zich, wat ik tegenover Dr A. Kuyper Jr aan deze plaats opmerkte over de uitdrukking in het doopsformulier, dat n.l. „in alle verbonden twee deelen begrepen zijn". Dr Kuyper vatte „deelen" op als „partijen"; ik vond zijn (reeds lang bekende) argumentatie het tegendeel van overtuigend.

Thans wijzen we, ten vervolge op hetgeen we reeds schreven, op wat over deze aangelegenheid reeds in ons kerkelijk leven is opgemerkt; één onzer lezers, dien we daarvoor danken, wees in particuliere correspondentie inmiddels ook reeds daarop.

Zooals uit den bundel: „Rapporten", behoorende bij de Acta van de Arnhemsche Synode 1930, en dan nader uit het „Liturgie-rapport", bl. 6, blijkt, heeft indertijd de desbetreffende commissie voorgesteld als volgt:

> In de 4e alinea (van het doopsformulier) worde de niet voor ieder verstaanbare uitdrukking „twee deelen begrepen zijn" vervangen door „twee deelen zich met elkander verbinden".

Dit klopt, zooals men zich herinnert, met de m.i. onvoldoend ondersteunde opvatting in Biesterveld's „Geref. Kerkboek".

Blijkens de Acta van de Synode van Arnhem (bl. 18) heeft echter de Partic. Synode van Drente deze Synode iets anders geadviseerd, n.l.:

> „in het concept-formulier" van den kinderdoop de woorden „twee deelen zich met elkander verbinden" te laten vervallen en daarvoor in de plaats te lezen: „twee partijen begrepen zijn".

Iets dergelijks was voorgesteld door de classis Enkhuizen (Acta 21); zij wilden lezen:

> „twee partijen zich verbinden".

Ten overvloede had de kerk van Velsen als derde zich als volgt uitgesproken (Acta, 21):

> ...in overweging te geven, of het niet beter zou zijn, het woord deelen in de voorgestelde wijziging „twee deelen zich met elkander verbinden" te veranderen in partijen. De onduidelijkheid van de thans in gebruik zijnde redactie: „twee deelen begrepen zijn", schuilt juist in 't woord „deelen". Die onduidelijkheid zou verdwijnen, wanneer dit woord door „partijen" vervangen werd.

Over al die voorstellen nu is gerapporteerd door een commissie (Acta 397). Deze commissie was van oordeel, dat de verschillende voorstellen, om in het Formulier „deelen" te vervangen door „partijen" niet konden worden aanvaard, „aangezien deze berusten op een onjuiste interpretatie van de desbetreffende passage" (398). Op dezen grond adviseerde de commissie op dit punt te blijven bij het oude (400). Hetgeen dan ook geschied is (art. 165A, 2°, bl. 100).

Het blijkt dus, dat Dr A. Kuyper Jr anders denkt dan ik, en ook anders dan de rapporteerende commissie van Arnhem. Ik zal hem gaarne tegenover die commissie en mijzelf in het gelijk stellen, als hij me overtuigen kan. Maar op grond van wat ik zelf opmerkte, blijf ik vooralsnog mijn eigen opvatting juist achten: „deelen" = niet „partijen", doch: belofte en eisch.

Prof. Hepp over Jesaja 26 : 10.

In „The Standard Bearer" houdt Ds Hoeksema zich bezig met de poging, die Prof. Hepp heeft aangewend, om zijn constructies hier en daar te doen steunen op de Schrift. Wij zullen ook onzerzijds in „Kerkelijk Leven" daaraan eenige aandacht schenken; juist waren we daaraan toegekomen, toen ons het laatste nummer van „The St. B." bereikte. Belangstellend zullen voorzeker ook onze lezers luisteren:

> Dr Hepp meent, dat het woord genade eenmaal in de Schrift in verband met de goddeloozen voorkomt, waarover straks. Feit is, dat alle gereformeerden altijd hebben toegestemd, dat de genade Gods particulier is. Feit is ook, dat onze gereformeerde confessie nooit van algemeene genade spreekt, dat ze den term slechts eenmaal bezigt, en hem dan legt in den mond van de Remonstranten, die ze bestreden. Feit is tevens, dat de Heilige Schrift doorgaans van de houding Gods tegenover de verworpen goddeloozen spreekt op een wijze, die alle gedachte aan genade eenvoudig uitsluit.

Even verder:

> Het eenigste Schriftbewijs, dat Dr Hepp ons in zijne brochure levert ter verdediging van het gebruik van de term „algemeene genade", is Jes. 26 : 10. Hij schrijft: „Al zou in de gansche Schrift het woord genade niet in relatie worden gesteld met de ongeloovigen, dan zou dit niet pleiten tegen de leer der algemeene genade."

Ds Hoeksema valt hier even in de rede, en zegt, dat hij dit laatste niet kan toegeven. Hooren we evenwel verder naar wat Prof. Hepp zelf opmerkt:

> Maar nu wordt dit woord in dien zin bovendien wel in onzen Bijbel gevonden. En wel in Jesaja 26 : 10: „wordt den goddelooze genade bewezen, hij leert evenwel geen gerechtigheid". Hiermede kan niet bedoeld zijn de particuliere genade, want dan zou de goddelooze wel rechtvaardigheid leeren. Hier is uitsluitend gemeend de onbekeerde goddelooze. Deze genade moet dus een andere dan de bijzondere genade zijn, a.w. 35.

Thans komt wat Ds Hoeksema tegen deze „bewijsvoering" heeft:

> Dit is beslist de eenigste Schriftuurplaats, die Dr Hepp kan vinden ter verdediging van zijn standpunt. Had hij meer teksten kunnen vinden, hij zou ze zeker hebben besproken in zijne brochure. We gaan dus veilig als we uitgaan van de gedachte, dat ook Dr Hepp niet meer teksten weet, op grond waarvan zijn verdediging van den term „algemeene genade" kan rusten. Dit is zeker een zeer zwakke verdediging. Gereformeerde Schriftverklaarders zijn met zulk een beroep op één enkelen tekst nog nimmer tevreden geweest.

We slaan weer een stuk over, en hooren Ds Hoeksema verder:

> Dr Hepp dringt hier aanstonds zijn onderscheiding van algemeene en bijzondere genade aan den tekst op. Hij schrijft immers: „Hiermee kan niet bedoeld zijn de particuliere genade, want dan zou de goddelooze wel rechtvaardigheid leeren". Hier wordt heel de leer der algemeene genade door Dr Hepp even verondersteld en dan aan den tekst opgedrongen. Zijn redeneering is kennelijk als volgt: 1. De onderscheiding van algemeene en bijzondere genade is Schriftuurlijk (begging the question). 2. In Jesaja 26 : 10 kan geen sprake zijn van bijzondere genade (een bloote bewering zonder bewijs). 3. Ergo, hier is sprake van algemeene genade. De onderscheiding, die Dr Hepp hier maakt tusschen algemeene en bijzondere genade heeft hij niet in de Schrift gevonden, vindt hij ook niet in den tekst, maar in de dogmatiek, zijn dogmatiek, en hij maakt zich hier schuldig aan inlegkunde, door hem zelf eerst veroordeeld. Daarbij is het treffend, dat Dr Hepp, gedreven door de sterke begeerte om in Jes. 26 : 10 toch „algemeene genade" te vinden, feitelijk de leer der gemeene gratie moet loochenen. Volgens die leer toch leert de goddelooze door gemeene gratie wel gerechtigheid; de zonde wordt gestuit; de goddelooze wordt tot in zijn denken en willen verbeterd. Denk maar aan Dr Kuypers tooverspel met de koperdraadjes! Maar, indien in Jes. 26 : 10 gemeene gratie geleerd wordt, dan wordt daar ook geleerd, dat de zonde er niet door gestuit wordt, dat de goddelooze door deze genade geen haar beter wordt. Volgens Dr Hepps theorie zou Jesaja 26 : 10 aldus moeten luiden: Wordt den goddelooze gemeene gratie bewezen, dan leert hij burgerlijke gerechtigheid, de zonde wordt in hem gestuit, zoodat hij niet uitbreekt in onrecht. Maar de tekst luidt precies andersom: „Wordt den goddelooze genade bewezen, hij leert evenwel geen gerechtigheid; hij drijft onrecht in een gansch richtig land (hij leert dus zelfs geen burgerlijke gerechtigheid, H.H.), en hij ziet de hoogheid des Heeren niet aan." Ook de inlegkunde van Dr Hepp is dus gevaarlijk voor zijn eigen dogmatiek! Maar op welken exegetischen grond, hetzij in den tekst of in het verband gevonden, Dr Hepp hier kan verklaren, dat Jes. 26 : 10 van gemeene gratie spreekt, is een raadsel. Er is noch in den tekst, noch in het verband iets, dat ons verbiedt den tekst aldus te verklaren: „Wordt den goddelooze de genade getoond, die God aan Zijn volk bewijst, zoodat hij haar ziet met zijne oogen, zoodat hij midden in het land der genade, midden onder het volk der genade leeft en verkeert, zoodat hij het aanschouwt, dat God den rechtvaardige genadig is, dan leert hij toch geen gerechtigheid, hij blijft in dat land onrecht drijven".

> Dr Hepp geeft dan ook een heel eigenaardige verklaring van en ook wending aan den tekst in Jes. 26 : 10, als hij ten slotte opmerkt: „Jes. 26 : 10 kan alzoo worden geparafraseerd: een al te groote mate van algemeene genade is niet bevorderlijk voor de gerechtigheid". In deze slotopmerking over den tekst in Jesaja 26 : 10 biedt Dr Hepp ons niet alleen een wonderlijke exegese, maar ook een vreemde voorstelling van het dogma der algemeene genade. Een wonderlijke exegese. Want allereerst dringt Dr Hepp alweer aan den tekst zijn eigen beschouwing op. De tekst leert: genade betoond aan den goddelooze leert hem nooit gerechtigheid. Dr Hepp zegt: een al te groote mate van algemeene genade is niet bevorderlijk voor de gerechtigheid. We kunnen de reden voor deze wending en verknoeling van den tekst wel doorzien. Dr Hepp zag wel in, dat indien in Jes. 26 : 10 van algemeene genade sprake is, de theorie der gemeene gratie er aan zou gaan. Er moest in den tekst ruimte gemaakt worden voor de voorstelling, dat de gemeene gratie den goddelooze toch wel gerechtigheid leert. Daarom verklaart(?) Dr Hepp nu: een al te groote mate van algemeene genade leert den goddelooze geen gerechtigheid. Zoo houdt hij toch ruimte over om te leeren: een gepaste dosis van gemeene gratie leert wel gerechtigheid! En zoo draait hij den tekst precies in zijn tegendeel om; laat hij hem precies het tegenovergestelde zeggen van hetgeen hij zegt. Wonderlijke exegese ook, omdat Dr Hepp verklaart: is niet bevorderlijk voor de gerechtigheid. Dit veronderstelt natuurlijk, dat er gerechtigheid is. Als ik zeg, dat iets niet bevorderlijk is voor iemands gezondheid, dan veronderstel ik, dat die iemand gezondheid bezit; als iets gezegd wordt niet bevorderlijk te zijn voor het Christelijk onderwijs, dan wordt verondersteld, dat er Christelijk onderwijs is; en als Dr Hepp zegt, dat gemeene gratie in een overdosis niet bevorderlijk is voor de gerechtigheid, dan gaat hij van de veronderstelling uit, dat er gerechtigheid is. En dan draagt hij nogmaals zijn eigen ideeën in den tekst in. Want de tekst zegt juist, dat er gansch geen gerechtigheid is bij den goddelooze, en dat deze er ook niet komt, ook al wordt den goddelooze genade getoond.
>
> Een wonderlijke exegese dus.

Niet alleen een „wonderlijke exegese", doch ook een „vreemde dogmatiek" meent Ds Hoeksema hier aan het woord te hooren komen:

> Dr Kuyper leerde ons, dat de algemeene genade de zonde stuit, de natuurlijke mensch tot in zijn verstand en wil verbetert, en dat de ongerechtigheid toeneemt,

wanneer de algemeene genade ingetrokken wordt. En nu leert Dr Hepp ons, dat de gemeene gratie wel bevorderlijk is voor de gerechtigheid, maar niet als ze ons in een al te groote dosis wordt toegemeten! Dit steekt dus nauw met die gemeene gratie! Krijgt ge er niet genoeg van, dan begint ge in ongerechtigheid uit te breken; krijgt ge een overdosis, dan is dat ook niet bevorderlijk voor de gerechtigheid! Als Dr Hepp ons nu ook nog zegt precies hoeveel druppen gemeene gratie we moeten hebben, dan zijn we klaar. Maar hoe heb ik het nu? Gemeene gratie is de werking Gods, waardoor de zonde in den mensch gestuit wordt, waardoor hij verbeterd wordt. En nu leert ons Dr Hepp: een al te groote mate van zondestuiting en verbetering is niet bevorderlijk voor de gerechtigheid? Het wordt mij hoe langer zoo donkerder. Prof. Ten Hoor zei in 1924 op de Kalamazoosche synode, dat hij al veertig jaren gezocht had om een antwoord op de vraag, wat eigenlijk de gemeene gratie is en het nog niet wist. En ik begin dat te begrijpen.

Na afwijzing van Prof. Hepps eigen poging tot verklaring van den tekst, geeft Ds Hoeksema zijn eigen opmerkingen dienaangaande:

Letten we nu zelf op den tekst in Jes. 26 : 10, dan bemerken we al heel spoedig, dat we hier te doen hebben met een zeer schoon en verheven gedeelte van Gods Woord, dat aan de gedachte van gemeene gratie geheel vreemd is en zelfs precies het tegenovergestelde leert van hetgeen, dat de voorstanders der gemeene gratie er uit trachten te halen. Maar dan moeten we even het verband ophalen. We hebben hier een lied, dat door de Kerk gezongen wordt ten dage harer overwinning. Haar vijanden zijn ten onder gebracht en zij is volkomen verlost. Moab is verwoest. Babel is vernederd. Gods volk is bevrijd. Dit lied verstaande in zijn uiteindelijke en hoogste beteekenis, mogen we zeggen, dat Gods volk hier staat op de hoogte van zijn eindelijke verheerlijking in den dag van Christus. De Kerk bezingt hier dan ook de heerlijkheid van het verloste Jeruzalem. Ze zingt van de stad, die fundamenten heeft, een sterke stad, met heil tot muren en voorschansen. De inwoners dezer stad zijn alleen de rechtvaardigen. Zij gaan door de poorten binnen. Zij zijn het volk, dat de getrouwigheden bewaart, en temidden van hen bewaart de Heere allerlei vrede. En het is vanuit het standpunt dezer stad en hare heerlijkheid, dat Gods volk terugziet op het heden. De God dezer stad en van het volk brengt hare vijanden ten onder. Hij vernedert ze, vertreedt ze met de voeten, vernedert hen tot de aarde toe. En in dat oordeel zal Gods volk deelnemen, „medewerker" Gods zijn. Daarom zingt dat volk verder: „Wij hebben ook in den weg Uwer gerichten U, o Heere! verwacht; tot Uwen naam en tot Uwe gedachtenis is de begeerte onzer ziel. Met mijne ziel heb ik U begeerd in den nacht; ook zal ik met mijnen geest, die in het binnenste van mij is, U vroeg zoeken; want wanneer Uwe gerichten op aarde zijn, zoo leeren de inwoners der wereld gerechtigheid".

De verloste Kerk ziet hier terug op het verleden. Vele gerichten waren over Israël gegaan. Oorlog, pestilentie, vuur en zwaard en hongersnood waren dikwijls het deel van Gods volk geweest in het verleden. Maar nu zegt het overblijfsel naar de verkiezing der genade, dat hier zingt, dat ze den Heere alzoo verwacht hadden, dat ze naar Hem en Zijne komst in den weg der gerichten hadden uitgezien! We hebben ook in den weg Uwer gerichten U, o Heere! verwacht! Dat wil niet zeggen, dat ze temidden der gerichten ook in den Heere hebben gehoopt. Ook wil het niet slechts zeggen, dat ze met zekerheid hadden verwacht, dat de Heere met Zijne gerichten zou komen over de wereld. Neen, het wil zeggen, dat ze met verlangen naar die komst ten gerichte hadden uitgezien. En waarom? Hoe konden ze daarnaar met verlangen uitzien? We hebben hier in de allereerste plaats een sterke uitdrukking van de liefde tot den Heere. Zoo immers spreekt hier het overblijfsel door den mond des profeten: met mijne ziel heb ik u begeerd in den nacht; met mijnen geest, die in het binnenste van mij is, zal ik U vroeg zoeken. Vandaar, dat er bij dit overblijfsel een ijveren was voor den Naam des Heeren. Tot Uw naam en tot Uwe gedachtenis is de begeerte onzer ziel! Dat Hij erkend mag worden, dat Zijne majesteit geprezen mag worden, dat was hunne begeerte! Uw naam worde geheiligd. Dat was hunne bede. Gods volk is van Gods partij en spreekt hier in die capaciteit.

Maar zal Gods naam geheiligd worden, dan zijn de gerichten noodzakelijk. Want dan stort God Zijn gramschap uit over de goddeloozen. En dan leeren de inwoners der wereld gerechtigheid. Dit laatste wil nog niet zeggen, dat onder de gerichten Gods de inwoners der wereld allen ook gerechtigheid gaan beoefenen. Doch zij leeren wel Gods gerechtigheid zien en kennen en erkennen, zij worden door die gerichten genoopt om de hoogheid des Heeren aan te zien, en Zijne majesteit te erkennen. Als de gerichten Gods ten volle over de goddeloozen zullen zijn voltrokken, dan zullen allen Zijne gerechtigheid erkennen, en ook de verdoemden zullen de hoogheid des Heeren aanzien en erkennen, dat Hij rechtvaardig is! En dat juist is het verlangen van Gods volk. Dat de dag kome, waarin de goddelooze niet meer zal zijn, en waarin door allen de hoogheid des Heeren worde aangezien en erkend! Daarom verlangt het naar Gods gerichten en verwacht het den Heere in den weg des oordeels.

Welnu, in dat verband staat het tiende vers als een tegenstelling met de verzen 8 en 9. Gerichten moeten komen. Genade bewijzen aan den goddelooze baat niet! Let er wel op, dat er in het tiende vers niet staat, dat den goddelooze genade wordt bewezen. Er staat: Indien den goddelooze genade bewezen wordt. Laat den goddelooze genade bewezen worden Juchan rasha. En de beteekenis is: dat zou toch niet baten. Zou den goddelooze genade bewezen worden, het zou niet baten, hij zou geen gerechtigheid leeren! Gerichten moeten komen, zal hij ooit de hoogheid des Heeren erkennen! Dat is dus precies 't tegenovergestelde van hetgeen de gemeene gratie wil. Laat den goddelooze slechts eenige genade bewezen worden, zoo leert deze, en hij zal althans eenigszins verbeterd worden en eenige gerechtigheid leeren. De Schrift leert het ons hier juist andersom. Er is slechts één weg, waarin de goddelooze Gods gerechtigheid leert en deze leert erkennen, en dat is in den weg van Gods gerichten, waarin de goddelooze verwoest wordt.

Dat geen genadebetoon den goddelooze gerechtigheid leert, is wel duidelijk. Hij woont in een gansch richtig land. Hij verkeert in het land der rechtvaardigen. Zoo was het onder Israël. Zoo is het nog met het vleeschelijke zaad der kerk. En in dat land ziet hij de genade Gods over Zijn volk. Hij ziet dat God den rechtvaardige genadig is. Hij hoort het verkondigen. Hij hoort en ziet, dat God op den goddelooze vergramd is. Hij ziet in dat gansch richtige land ook den rechtvaardige de hoogheid des Heeren erkennen en Hem dienen. Verandert hem dat nu? Immers neen! Hij drijft onrecht in een gansch richtig land. Laat de Heere dan komen in den weg des gerichts, want al zou den goddelooze genade betoond worden, nochtans zou hij geen gerechtigheid leeren; hij bedrijft goddeloosheid temidden der rechtvaardigen en onrecht in een gansch richtig land.

Zoo is het altijd. De goddelooze ziet wel, dat God genadig is over Zijn volk, want hij verkeert midden onder hen. Maar die genade is niet gemeen. Die genade wordt wel aan hem getoond, maar nimmer als een genade over hem als goddelooze. Hij staat er buiten en weet dat ook. Maar dat alles beweegt hem niet om ook rechtvaardig te worden en de gerechtigheid des Heeren te erkennen. Dit laatste zal hij eerst doen in den weg des gerichts.

Het zal echter den onbevooroordeelden lezer, die niet door den sterk gekleurden bril der gemeene gratie de Schrift leest, wel duidelijk zijn geworden, dat de tekst in Jesaja 26 : 10 ons heel wat andera leert dan dat een overdosis van gemeene gratie niet bevorderlijk is voor de gerechtigheid!

Ook wij gelooven, dat Prof. Hepp met dezen tekst allerminst gelukkig werkt. Daarover zie men evenwel elders in dit nummer.

K. S.

KERKNIEUWS

Gouden Jubileum Ned. Bond van J.V. op G.G. 1888—1938.

De uitvoerende Commissie uit het Nationaal Oud-Leden-Comité brengt hiermede te uwer kennis, dat in overleg met het Bestuur van den jubileerenden Bond het plan gerijpt is om den Bond op zijn gouden feest D.V. 25 en 26 Mei a.s. in het R.A.I.-gebouw te Amsterdam, namens een zoo groot mogelijk aantal oud-leden van J.V. op G.G. aan te bieden, zoo mogelijk, als een piëteitsvol bewijs van dankbaarheid en medeleven: de portretten, in olieverf geschilderd, van het driemanschap: Ds Vonkenberg, Oversteeg en Dr Lange, voor de bestuurskamer van het nieuwe Bondsgebouw.

Op gepaste wijze hoopt ons Comité daardoor tot in verre geslachten de herinnering levendig te houden aan de drie mannen, die God in Zijn goedheid heeft willen schenken als grondleggers en opbouwers van dien Bond, welke voor zoovele duizenden tot rijken zegen is geweest.

Maar.... wil dit plan slagen, dan is er veel meer geld noodig dan op dit oogenblik nog is ingekomen. Met de eventueele opdracht tot schilderen van deze 3 portretten kan ook niet lang meer worden gewacht, willen ze op tijd gereed zijn. Duizenden oud-J.V.'ers zijn er in ons land en daarbuiten, die wel onze oproep of onze circulaire hebben gelezen om ons een kleinere of grootere gift te zenden, maar daaraan nog niet voldeden, wellicht wel uit de overweging: het heeft nog de tijd.

Maar de tijd staat niet stil en daarom herhalen we ons verzoek: zend thans ten spoedigste uw giro ('t zij klein of groot, al kan het maar een kwartje zijn!) aan den penningmeester der Uitv. Commissie, den heer R. Coulander, Den Haag, No. 116144, opdat dit bescheiden plan ook door uw medewerking moge slagen.

Mochten er bovendien oud-leden of leden zijn, die in hun gemeente een inzameling willen houden onder hun bekende oud-leden, waardoor de kosten van een afzonderlijke girering blijven bespaard, dan houden we ons ook voor zulke medewerking gaarne aanbevolen.

Maar vóór alles, doe het spoedig, zoodat we uiterlijk half Maart weten of ons plan kan worden uitgevoerd.

Zelfs uit Venezuela en Sumatra mochten we reeds iets ontvangen, maar nog te velen in eigen land bleven achter.

Vermeld duidelijk naam en adres der gevers, daar ze t.z.t. een uitnoodiging van den Bond zullen ontvangen om voor zoover de plaatsruimte zulks toelaat op 25 en 26 Mei het gouden feest in Amsterdam mede te vieren na inzending van 20 cents t.z.t. aan het Bondsbestuur voor een toegangskaart.

De Uitvoerende Commissie:
JOH. v. d. BERG, voorzitter, Rotterdam.
Ds B. WENTSEL, secretaris, Ridderkerk.
R. COULANDER, penningm., Den Haag.
Giro 116144, L. v. Eik en Duinen 114.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Stadskanaal: W. E. Gerritsma te Aalten en H. Zandbergen te Drachten.
Vrijhoeve-'s Grevelduin-Capelle: Cand. G. Th. Koopman te Utrecht en W. Loopstra te Groningen, hulppred. te Den Helder.

Afscheid van:
Beetgum: J. Weggemans. Tekst: 1 Cor. 16:22—24.
Oud-Loosdrecht: L. Kuiper. Tekst: 1 Cor. 3:7.
Tienhoven: Dr H. J. Westerink. Tekst: Ezra 9:15—10:5.
IJmuiden: R. J. v. d. Meulen. Tekst: 2 Petr. 1:19.

Intrede te:
Strijen: Cand. D. S. A. Hagenbeek. Tekst: Joh. 3:33.

Gereformeerden te Luik.
Men verzoekt ons opname van het volgende:
In de hoofdstad van het Walenland vertoeven verschillende Gereformeerden. Kerkelijk behooren zij tot Antwerpen, omdat Luik onder deze kerk ressorteert. Vanwege den afstand is het natuurlijk niet mogelijk deze gemeenteleden dikwijls te bezoeken. Echter wil de kerkeraad van de Geref. Kerk van Antwerpen trachten meer dan tot dusverre mogelijk was deze leden geestelijk te verzorgen. Vooral des zomers zijn er tientallen schippers, die den Zondag in Luik doorbrengen. Voorts is het echter zeer waarschijnlijk, dat er veel meer leden van Geref. Kerken in Luik verblijven dan den kerkeraad bekend zijn. De kerkeraad verzoekt nu toezending van namen en adressen van deze leden aan het adres van Ds H. J. Winter, Edeghem bij Antwerpen. Zeer welkom zijn ook adressen van andere protestanten. Er zal dan een poging gedaan worden dezen te bezoeken.

Cand. J. S. v. d. Bos.

Het telefoonnummer van Cand. J. S. van den Bos, Utrechtsche Veer 41, Leiden, in het Kerkelijk Jaarboek 1938 aangegeven als *2099* is *foutief;* het moet zijn: *780.*

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND".

Aangenomen naar:
Baarn: C. J. I. Sluyk te Zeist.

Bedankt voor:
Oude- en Nijemirdum: C. J. I. Sluyk te Zeist.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:
Alphen a. d. Rijn: N. Brandsma te Wildervank.
Groningen: M. W. Nieuwenhuijze te Francker.

Afscheid van:
Aalsmeer: W. Heerma. Tekst: Deut. 32:4a (26 Jan.).
Gorinchem: T. de Groot. Tekst: Matth. 28:20.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:
Middelharnis: A. van Stuyvenberg te Benthuizen.
Ophemsden: A. de Blois te Gouda.
Tholen: H. Ligtenberg te Lisse.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:
Bunnik: L. J. R. Kalmijn te Birdaard.
Eemnes-Buiten: K. J. v. d. Berg te Amersfoort.
's Grevelduin-Capelle: E. E. de Looze te Den Ham.
Groot-Ammers: J. J. Poot te Bunschoten.
Heeg: J. H. Wessel te Burum.
Jutphaas: Cand. G. J. Geurtsen, hulppred. te Brummen.
Neerlangbroek: J. J. Poot te Bunschoten.
Retranchement: O. J. Staal te Abbenbroek.
Wateringen (toez.): Th. J. Steenbeek te Valkenburg (Z.-H.).
Wormer: Joh. P. van Mullem te Akersloot.

Aangenomen naar:
Eexta: Cand. W. H. Poot te Wommels.
Nijega-Opeinde: W. E. M. Eggink te Zuiderwoude.

Bedankt voor:
Culemborg: E. J. Mulder te Herveld.
Vianen (2e pred. pl.): L. J. R. Kalmijn te Birdaard.

Intrede te:
Herkingen: Cand. A. Sirag. Tekst: 2 Cor. 4:7.

De Noord Friesche Middenstandsbank N.V.
gevestigd te LEEUWARDEN, Willemskade 2,
bericht hiermede, dat vanaf heden opengesteld is de:
Inschrijving
op
f 300.000.- 3½% OBLIGATIËN
ten laste van de
Gereformeerde Kerk - Haarlem
tot den koers van 100%

Stukken van f 1.000 — en f 500.—
Coupons 1 Maart en 1 September.
Datum van storting 1 Maart 1938.

Houders van per 1 Maart a.s. aflosbaar gestelde obligatiën v... de loopende 4% leening, hebben recht van voorkeur bij ... inschrijving op de nieuwe 3½% leening, mits van dat re... gebruik makende voor of op den 15en Februari 1938.

Prospecti en inschrijfbiljetten zijn verkrijgbaar aan de k... toren van inschrijving:

NOORD FRIESCHE MIDDENSTANDSBANK N.V., LEEUWARDEN,
Dokkum, Franeker, Harlingen, Heerenveen, Appelscha.
NASSAUBANK N.V., ZIJLSTRAAT, HAARLEM.
NEDERLANDSCHE MIDDENSTANDSBANK N.V.
Heerengracht 580, AMSTERDAM (C...
„ Diergaardelaan 18, ROTTERDAM.
„ Noordeinde 35, DEN HAAG.

BELIJDENIS-ATTESTATIES EN DOOPATTESTEN

In verband met van verschillende zij... geuite bezwaren over onvolledig ingevu... Attestaties, hebben wij de door ons uitg... geven modellen meer in overeenstemm... gebracht met de gewenschte volledigh... Kerkeraden zenden we gaarne op verzo... een exemplaar van dit nieuwe model t...

OOSTERBAAN & LE COINTRE — GOE...

Is U reeds voorzien van ee... Jaarboek ten dienste van de Gereform. Kerken van Nederland, Jaargang 1938 ...

Prijs ingenaaid f1.—, gecart. f1.25
verhoogd met 4% omzetbelasting.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgeve...
OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOE...